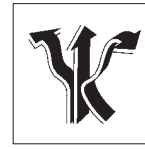
МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

МАУП

БОЛОНСЬКИЙ ПРОЦЕС: реалізація положень Болонської декларації в системі вищої освіти України

Матеріали V Міжнародної наукової конференції,
м. Судак, Автономна Республіка Крим,
20–22 вересня 2005 р.

Київ 2006

ББК 74.58(4УКР)я43
Б79

Відповідальний редактор *В. М. Чирков*
(видання здійснене в рамках проекту “Наукові праці МАУП”)

Б79 **Болонський процес: реалізація положень Болонської декларації в системі вищої освіти України:** Матеріали V Міжнар. наук. конф., м. Судак, Автономна Республіка Крим, 20–22 верес. 2005 р. — К. : МАУП, 2006. — 208 с.: іл. — Бібліогр. в кінці статей.

ISBN 966-608-597-6

У пропонованому збірнику наукових праць висвітлюються проблеми методології і методики дослідження особливостей становлення європейського освітнього простору в контексті Болонського процесу. Досліджуються і аналізуються стратегічні, тактичні та технічні аспекти входження України до європейського і світового освітнього простору, а також проблеми вдосконалення стандартів національної вищої школи і запровадження сучасних освітніх технологій.

Для науковців, державних службовців, менеджерів освіти, викладачів і студентів, які навчаються за такими напрямами і спеціальностями: державне управління, політологія, менеджмент, маркетинг, педагогіка, міжнародні відносини.

ББК 74.58(4УКР)я43+74.58я43

ISBN 966-608-597-6

© Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП), 2006

Розділ ІІ
УДОСКОНАЛЕННЯ ПЕДАГОГІЧНОГО ПРОЦЕСУ У ВИЩІЙ ШКОЛІ УКРАЇНИ 84

Кузнєцова О. О.
Шляхи вдосконалення педагогічного процесу у вищій школі 85

Семаков Г. С.
Забезпечення та гарантії якості вищої освіти в контексті Болонської декларації 92

Бабкіна О. В.
Проблеми управління якістю підготовки спеціалістів у контексті Болонських реформ 97

Корнєєва Л. О., Сініцький М. Є.
Впровадження тестових методів оцінювання успішності навчання як напрям інтеграції вітчизняної освіти в Європейський освітній простір 104

Акмаєв А. І., Долголаптєв В. М., Петрушов С. М., Шевцов Л. В.
Використання нових технологій у навчальному процесі як інструменту підвищення якості технічної освіти 117

Петрушов С. М., Шевцов Л. В.
Роль самостійної роботи студента при організації навчання з використанням кредитно-модульної системи 119

Шегедин М. Б.
Шляхи реформування вищої базової медичної освіти в контексті Болонської декларації 121

Медведєв В. К., Стасєв Ю. В.
Проблеми впровадження основних положень Болонської декларації в систему військової освіти в Україні 127

Міхатуліна О. М.
"Юридична клініка" як інноваційна форма навчального процесу в підготовці юристів 133

Чобан М. В.
Некоторые проблемы преподавания английского языка как всемирного средства общения 140

Баєва О. В.
Впровадження європейського досвіду при підготовці менеджерів у галузі охорони здоров'я 143

Новальська Н. І.
Досвід впровадження сучасних освітніх технологій при викладанні навчальної дисципліни "Основи менеджменту" 151

Г. С. СЕМАКОВ
канд. юрид. наук, проф.
(Міжрегіональна Академія управління персоналом, м. Київ)

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТА ГАРАНТІЇ ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ В КОНТЕКСТІ БОЛОНСЬКОЇ ДЕКЛАРАЦІЇ

Уже понад сім років європейське освітнє співтовариство живе під впливом Болонського процесу. Його сутність полягає у формуванні на перспективу загальноєвропейської системи вищої освіти — Зони європейської вищої освіти, яка ґрунтується на спільності фундаментальних принципів функціонування. З 1998 по 2005 р. у рамках Болонського процесу було проведено велику роботу на міжнародному рівні, відбулося багато різних зустрічей, а також робочих нарад [1; 2; 4; 6].

Сутність пропозицій, які розглянуті та виконуються в рамках Болонського процесу, зводиться переважно до шести ключових напрямків:

1. Уведення двоциклового та двоступеневого навчання.
2. Запровадження кредитної системи.
3. Посилення контролю якості освіти.
4. Розширення мобільності.
5. Забезпечення працевлаштування випускників.
6. Реалізація привабливості європейської системи освіти.

Зупинимося тут на третій позицій з якості освіти, згідно з якою передбачається організація акредитаційних агентств, незалежних від національних урядів і міжнародних організацій. Ця новація полягає в тому, що оцінка ґрунтуватиметься не на тривалості або змісті навчання, а на тих знаннях, уміннях і навичках, що отримали випускники. Це базовий принцип. Одночасно будуть встановлені стандарти транснаціональної освіти у всіх країнах, які приєдналися до Болонської конвенції.

Забезпечення якості вищої освіти є одним із головних завдань, невід'ємних від соціальної сфери. Якість освіти здебільшого ре-

гулюється Стандартами вищої освіти, що затверджені постановою Кабінету міністрів України від 2 серпня 1998 р. № 1247 "Про розроблення державних стандартів вищої освіти" та узгоджені з міжнародними стандартами.

При розробці стандартів ураховуються процеси створення єдиного освітнього простору в Європі. Рекомендації щодо нормативних вимог визначаються згідно з Лісабонською конвенцією і Болонською декларацією.

Запровадження ступеневої системи вищої освіти й введення нових освітньо-кваліфікаційних рівнів "бакалавр" та "магістр" надає широкі можливості для задоволення освітніх потреб особи, забезпечує гнучкість загальноосвітньої, загальнокультурної та наукової підготовки фахівців, підвищення їхнього соціального захисту на ринку праці та інтеграцію у світове освітянське співтовариство. Запровадження ступеневої вищої освіти в Україні значно розширило правові рамки фахівців, про що свідчить ратифікована Верховною Радою України конвенція "Про визнання кваліфікацій вищої освіти в європейському регіоні" (Лісабон, 1997).

З метою незалежного забезпечення якісних показників освітньої діяльності законодавство України передбачає чіткий та прозорий механізм її регулювання, основними складовими якого є інституції ліцензування, атестації та акредитації. Для цього в Україні створено відповідну державну громадську інституцію — Державну акредитаційну комісію (ДАК), яка забезпечує дотримування вимог до вищої та професійно-технічної освіти шляхом встановлення відповідних нормативних показників до їх ліцензування та акредитації. До складу ДАК входять представники громадськості — найвідоміші вчені, ректори навчальних закладів та державні службовці.

За умовою акредитації видається диплом про освіту державного зразка. Оцінювання здійснюється експертною комісією за кінцевими результатами навчання, тобто професійними ознаками випускників, вимоги до яких зумовлюються відповідними нормативними документами та стандартами освіти.

Держава здійснює контроль якості освіти і рівня фахової підготовки за допомогою показників якості вищої освіти, що набула особа в результаті реалізації вищим навчальним закладом освітньо-фахової програми підготовки за критеріями досягнення цілей вищої освіти. Зазначимо, що вищі навчальні заклади України небюджетної форми фінансування останнім часом зіткнулися із ситуацією, коли

всупереч Положенню про акредитацію ВНЗ затримується видача сертифікатів у разі саме позитивної акредитації. Мотив такої затримки — необґрунтована вимога ДАК України, підтримана Управлінням ліцензування та акредитації Міністерства освіти і науки України, про перереєстрацію статутних документів недержавних вищих закладів освіти.

Це є необ'єктивною і неправомірною вимогою, оскільки на Міністерство освіти і науки України жодними законодавчими та нормативними актами ніколи не покладався обов'язок визначення або зміни організаційно-правової форми господарювання будь-якими суб'єктами такої діяльності, зокрема ВНЗ. Нагадаємо: кожен вищий навчальний заклад, відповідно до законодавства про освіту, має право самостійно обирати форму господарювання згідно з чинним законодавством про освіту.

Ми повинні керуватися і тим, що державна класифікація не має такої організаційно-правової форми, як приватний навчальний заклад, на чому наполягають окремі функціонери в галузі освіти, зокрема й ті, хто працює в міністерстві і ДАКу.

Оскільки вимога міністерства перетворити окремі недержавні ВНЗ в установи не відповідає чинному законодавству, а головне — спричинить порушення законних майнових прав їх акціонерів, які гарантуються Конституцією України (ст. 41), Законом України "Про власність" (ст. 2) та ін., вважаємо, що треба врегулювати цю суперечність, а саме унеможливити неправомірні дії ДАК України.

Якість вищої освіти в контексті Болонського процесу є базовим принципом створення європейського простору вищої освіти. Країни, які входять до цього простору, підтримують подальший розвиток гарантованої якості на рівні навчальних закладів, національному та європейському рівнях. Вони наголошують на необхідності розвитку критеріїв та методологій для загального користування у сфері якості освіти.

Вони також підкреслюють, що згідно з принципами автономії навчальних закладів **первинна відповідальність за якість вищої освіти лежить на кожному окремому навчальному закладі**, і таким чином забезпечується можливість перевірки якості системи навчання в національних рамках.

На європейському рівні країни — учасниці Болонського процесу планують розробити узгоджені стандарти, процедури та рекомендації з питань гарантій якості вищої освіти. В якому ж стані перебуває

цей процес в Україні? Вивчення цього питання свідчить про те, що ще в 1999 р. проблеми якості вищої освіти вперше почали розглядати медичні працівники. Так, Міністерство охорони здоров'я України в межах Програми реформування вищої медичної освіти, одним із завдань якої є узгодження принципів підготовки фахівців напряму "Медицина" і "Фармація" з кращими досягненнями вищої медичної школи світу, проводить політику щодо введення *державних стандартів якості підготовки фахівців* та впровадження системи ліцензійних інтегрованих іспитів для встановлення мінімального рівня професійної компетентності, потрібного для присвоєння кваліфікації фахівця відповідного освітньо-кваліфікаційного рівня [3; 5].

Для реалізації цієї Програми були сформульовані загальна мета, завдання та поточні етапи її досягнення.

У зв'язку з тим, що розглядувана Програма реформування є майже класичною, а її положення можна було б використовувати і для інших галузей знань (наприклад, у галузі права), ми в Інституті права МАУП спробували використати деякі положення цієї Програми для правничої науки у вигляді "Концепції реформування вищої правничої освіти в МАУП".

Загальна мета цієї Концепції — узгодити принципи підготовки фахівців-правників у МАУП з кращими досягненнями правничої школи світу.

Завдання Концепції:

1. Впровадити в систему підготовки фахівців професійного спрямування "Правознавство" стандартизовані методи оцінювання якості ступеневої освіти та діагностувати мінімальний рівень професійної компетентності фахівця-правника на кожному освітньо-кваліфікаційному рівні.

2. Створити інфраструктуру стандартизованого контролю якості правничої освіти, комплекс комп'ютерних програмних засобів підтримки всіх етапів технології стандартизованого тестування, включаючи систему дистанційного навчання через інформаційну мережу Інтернет.

3. Розробити і впровадити систему організаційно-методичних заходів, що забезпечують реалізацію зворотного зв'язку між результатами стандартизованого тестування та організацією навчального процесу в підрозділах Інституту права МАУП.

Сподіваємось, що реалізація цієї Концепції зробить певний внесок у виконання положень Болонського процесу на рівні МАУП.

Література

1. *Болонський* процес: Нормативно-правові документи / З. І. Тимошенко та ін. — К.: Вид-во Європейського ун-ту, 2004.
2. *Болонський* процес у фактах і документах (Сорбонна — Болонья — Саламанка — Прага — Берлін). — К.; Тернопіль, 2003.
3. *Бугай Ю. М.* Роль освіти у формуванні інноваційного шляху розвитку суспільства // Вісн. Укр. вид-ня МАН ВШ. — 2003. — № 1. — С. 67–81.
4. *Довженко О.* Сорбонская и Болонская декларации // Вестн. высш. шк. (ALMAmater). — 2000. — № 6. — С. 19–20.
5. *Кремень В. Г.* Освіта і наука в Україні — інноваційні аспекти. Стратегія. Реалізація. Результати. — К.: Грамота, 2005. — 448 с.
6. *Сбруєва А.* Болонський процес: Пошуки шляхів підвищення конкурентоспроможності європейської вищої освіти // Шлях освіти. — 2002. — № 1. — С. 18–21.